

Fizika energijskih virov - uvod

- I   Energijski viri
     viri, zaloge, poraba
- II Shranjevanje energije
     zbiralniki
- III Energijske pretvorbe
     izkoristek, ekonomičnost

Fizika energijskih virov - uvod

I Energijski viri

- sončno sevanje
(3)
- fosilna goriva
(1)
- biomasa
- makroskopska gibanja vode in zraka
(2)
- jedrska energija
(4), (5)
- geotermična energija

(n): seminarske teme

Fizika energijskih virov - uvod

II Shranjevanje energije

zbiralniki

- mehanični (kin., pot. energija)
(6)
- toplotni (latentna, spec. toplota)
(7)
- kemični
- elektrokemični (baterije, akumulatorji)
(8)
- elektromagnetni
(9)
- jedrski

Fizika energijskih virov - uvod

III Energijske pretvorbe

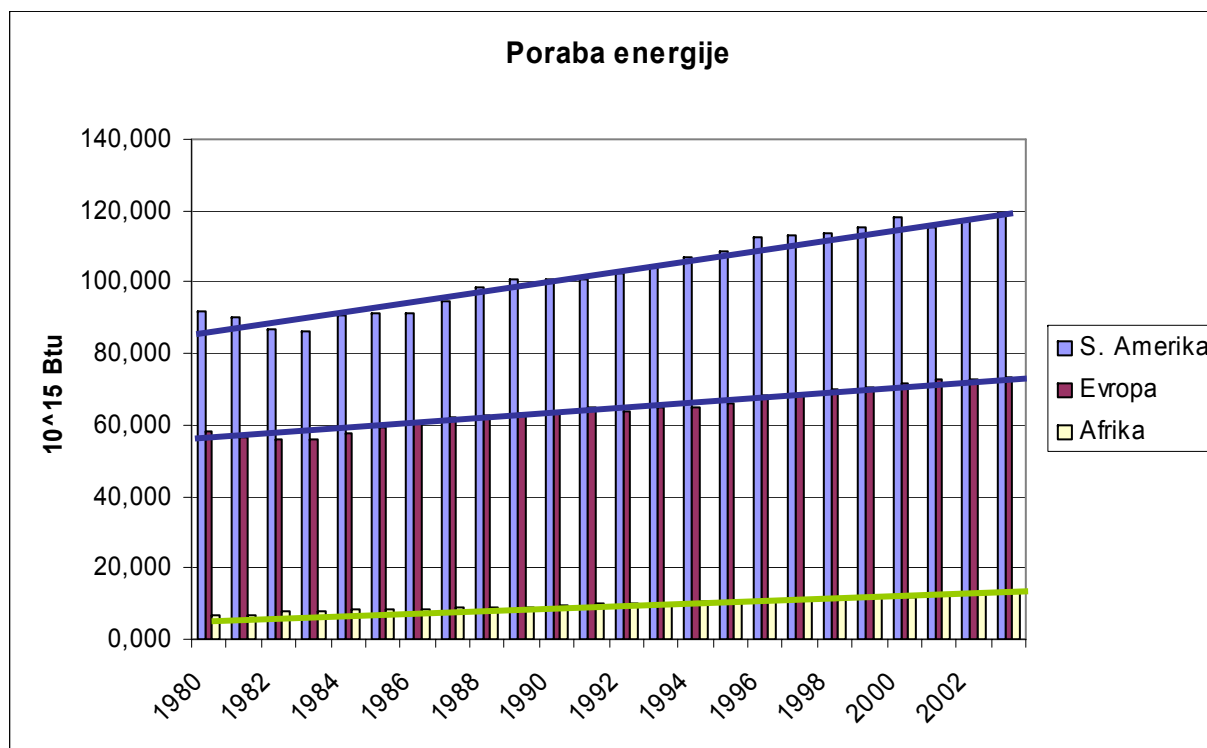
pretvorniki

- mehanični (vodne, vetrne turbine)
(16)
- elektromehanski (generator, elektromotor..)
(10)
- toplotni, toplotne črpalke
(14)
- termoelektrični
- elektrokemični (gorivne celice)
(13)
- fotoelektrični (sončne celice,...)
(15)
- reaktorji
(11), (12)

Fizika energijskih virov

I Energijski viri

Poraba energije

linearni približek,
1980-2002:
poraba vsako leto
naraste za

1.5×10^{15} J S. Amerika
 0.7×10^{15} J Evropa
 0.25×10^{15} J Afrika

1 Btu (British thermal unit) = 1055 J

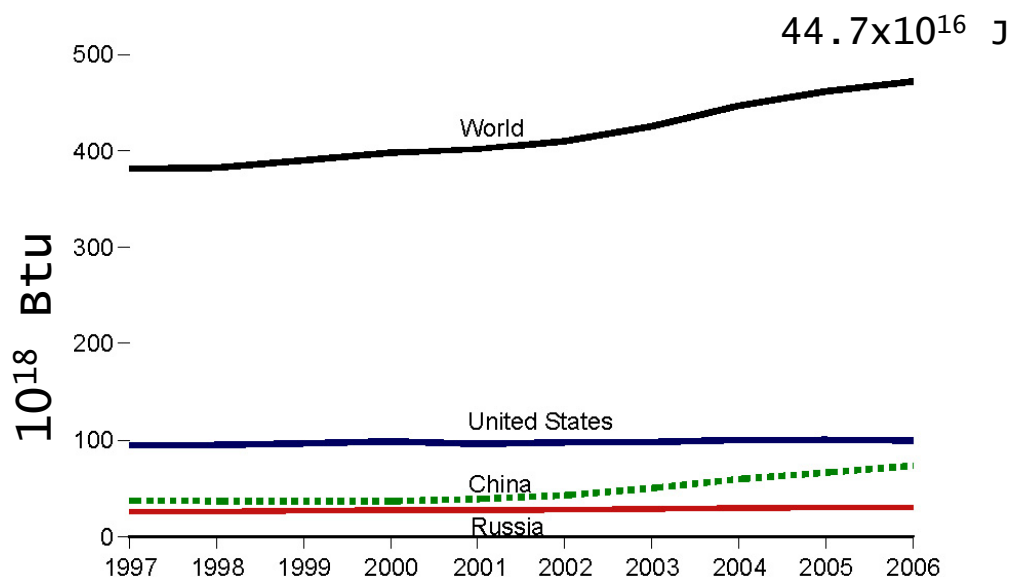
vir: Energy Information Administration,
<http://eia.doe.gov/>

Fizika energijskih virov

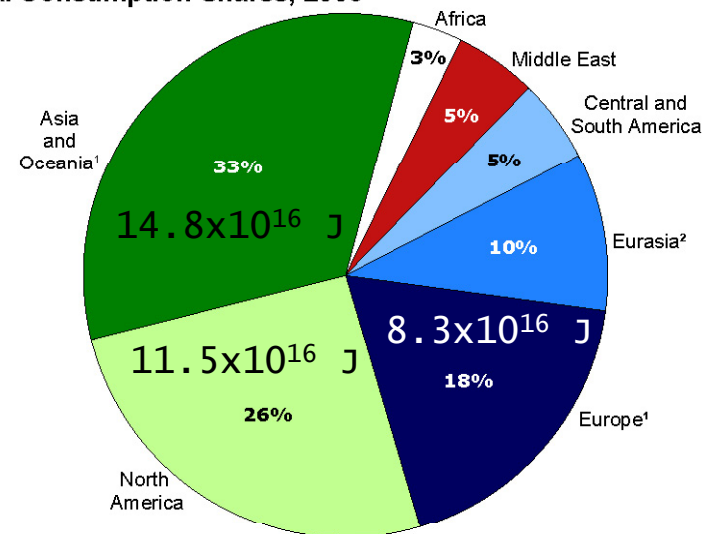
I Energijski viri

Poraba energije

World and Top Consuming Countries, 1997-2006

Regional Consumption Shares, 2006

² Države bivše SZ

linearni približek, 1997-2006: poraba vsako leto naraste za

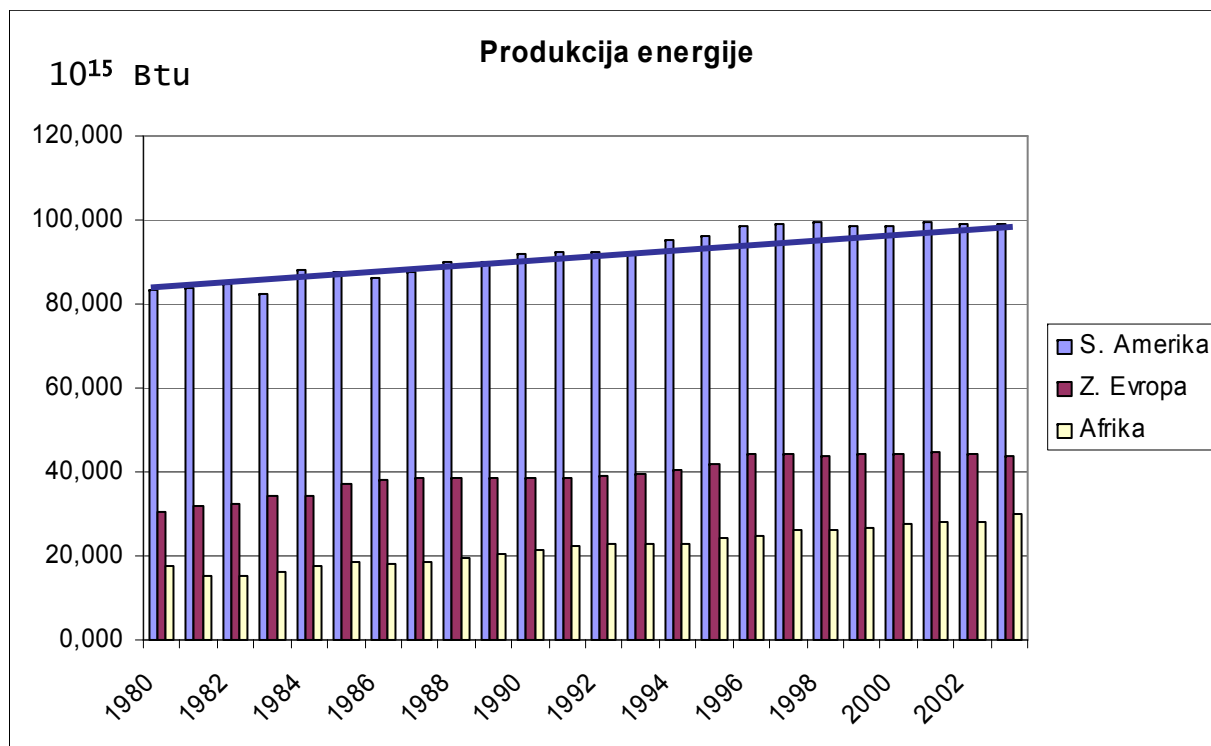
stagnira	S. Amerika ↓
3×10^{15} J	Evropa ↑
0.25×10^{15} J	Afrika -
6.3×10^{15} J	Kitajska ↑ (od 1. 2001 dalje)

vir: Energy Information Administration,
<http://eia.doe.gov/>

Fizika energijskih virov

I Energijski viri

Proizvodnja energije

linearni približek,
1980-2002:
produkcija vsako leto
naraste za

0.8x10¹⁵ J S. Amerika
0.6x10¹⁵ J Afrika
0.6x10¹⁵ J Evropa

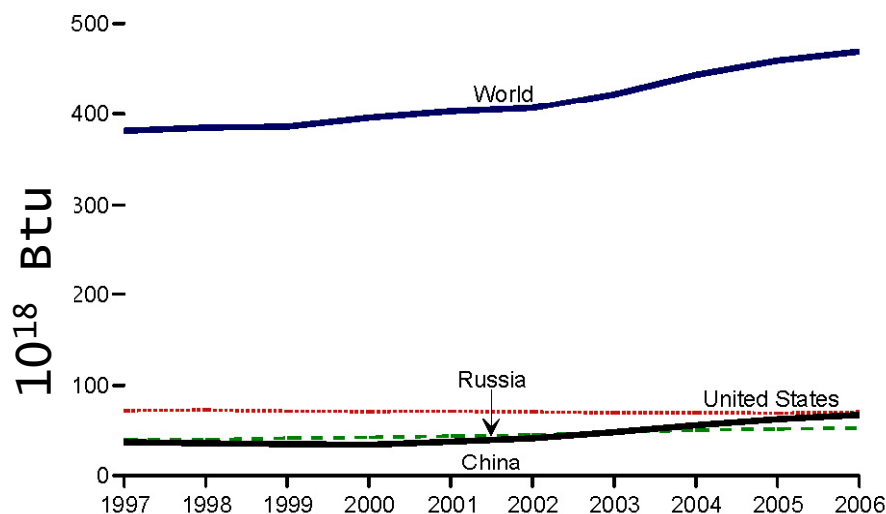
vir: Energy Information Administration,
<http://eia.doe.gov/>

Fizika energijskih virov

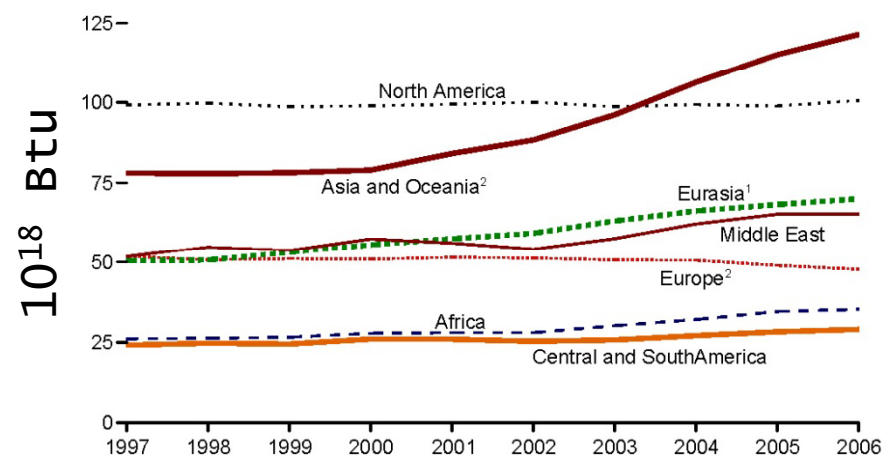
I Energijski viri

Proizvodnja energije

World and Top Producing Countries, 1997-2006

By Region, 1997-2006

linearni približek, 1997-2006: produkcija vsako leto naraste za

stagnira	S. Amerika	-
1.2x10 ¹⁵ J	Afrika	↑
stagnira	Evropa	-
7.9x10 ¹⁵ J	Kitajska	↑ (od 1. 2001 dalje)

vir: Energy Information Administration,
<http://eia.doe.gov/>

Fizika energijskih virov

I Energijski viri

primarni viri energije...

so tisti, ki se nahajajo v naravi oziroma se v njej pojavljajo

konvencionalni

- les
- fosilna goriva
  - premog
  - surova nafta
  - zemeljski plin
- vodotoki
- jedrska goriva

nekonvencionalni

- veter
- plimovanje
- geotermični viri
- sevanje Sonca
- toplotni viri morja
- fuzija lahkih jeder

Fizika energijskih virov

I Energijski viri

konvencionalni viri

kemijska energ.

- les
- fosilna goriva
premog
surova nafta
zemeljski plin

potencialna energ.

- vodotoki

jedrska energ.

- jedrska goriva

nekonvencionalni viri

kinetična energ.

- veter

- plimovanje

energ. sevanja

- sevanje Sonca

- geotermični viri
- toplotni viri morja

toplotna energ.

- fuzija lahkih jeder

Fizika energijskih virov

I Energijski viri

konvencionalni viri

- les
- fosilna goriva
premog
surova nafta
zemeljski plin

▪ vodotoki

- jedrska goriva

nekonvencionalni viri

- veter
- plimovanje
- sevanje sonca
- geotermični viri
- toplotni viri morja

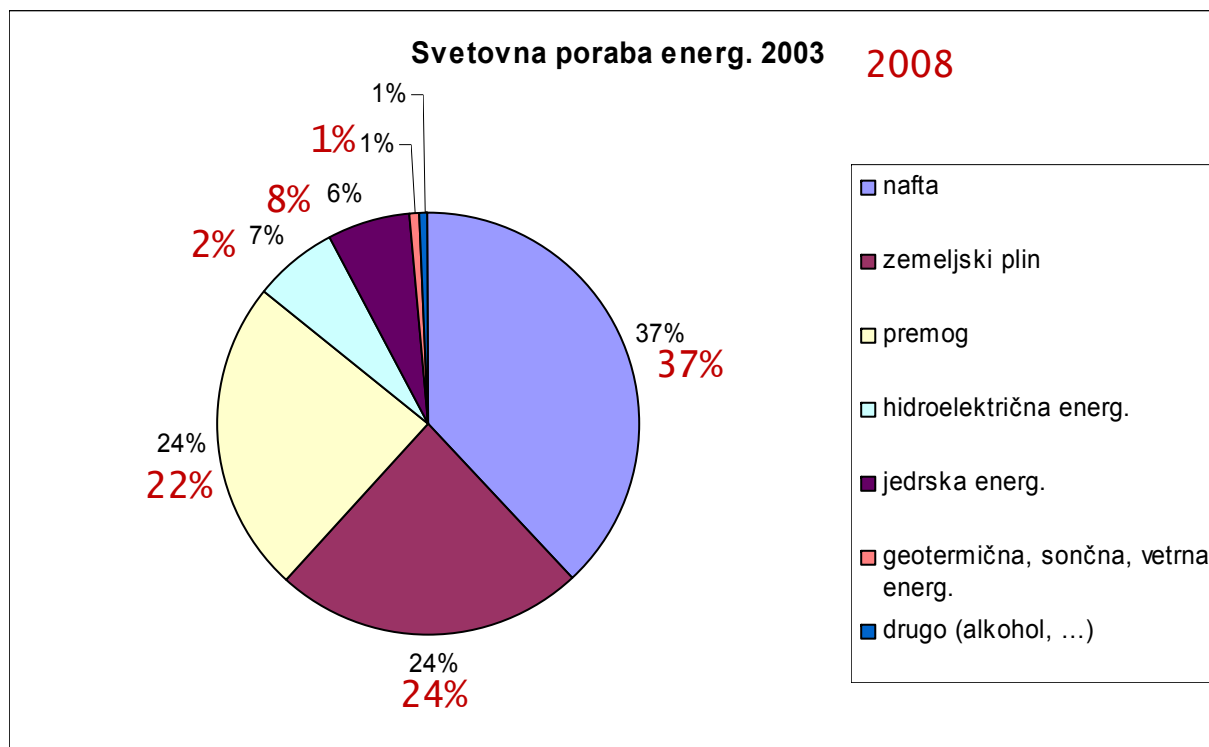
- fuzija lahkih jeder

obnovljivi viri

Fizika energijskih virov

I Energijski viri

Poraba energijskih virov

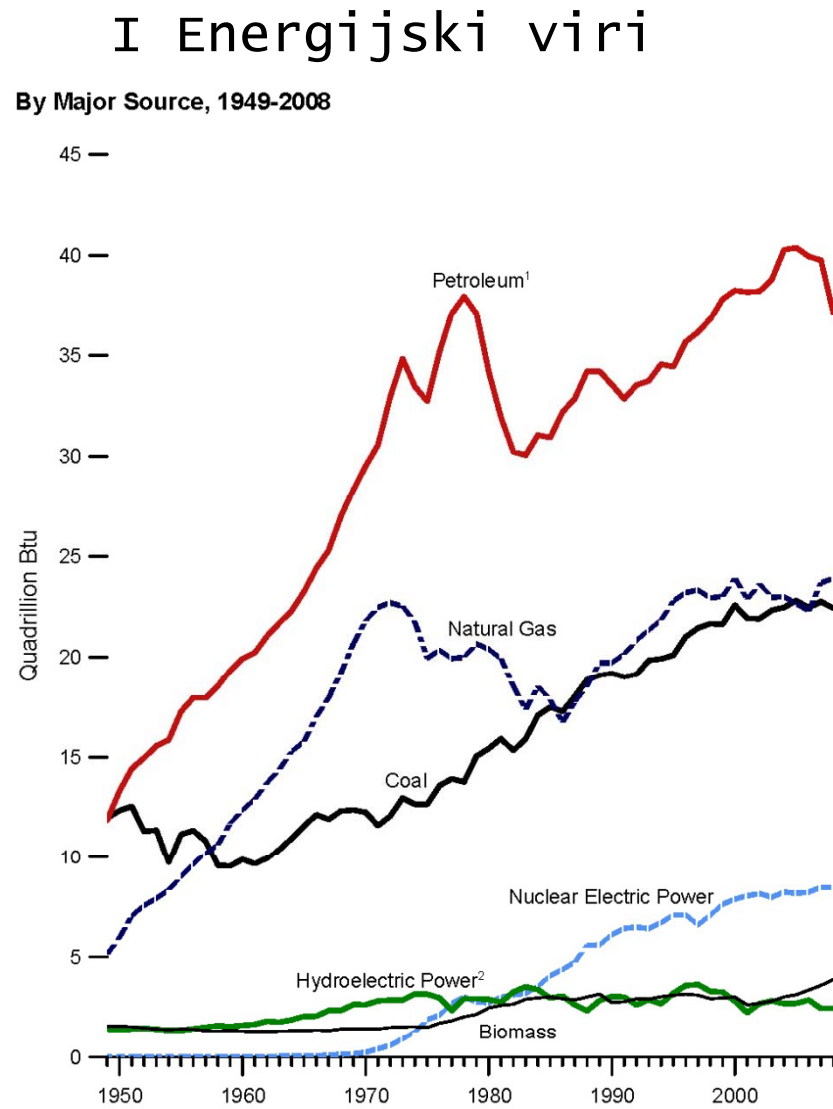
okoli 90%
porabe iz
neobnovljivih
virov

vir: Energy Information Administration,
<http://eia.doe.gov/>

Fizika energijskih virov

Poraba
energijskih
virov

vir: Energy
Information
Administration,
<http://eia.doe.gov/>

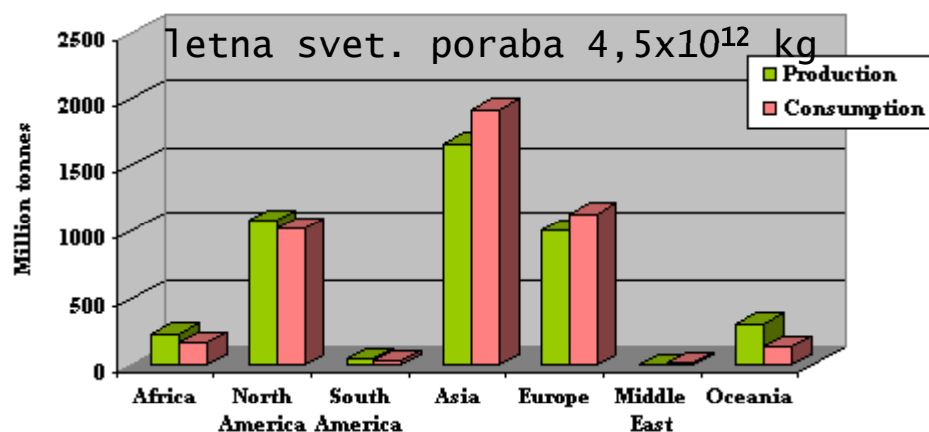

Fizika energijskih virov

I Energijski viri

premog

Figure 1.3: Coal production and consumption, 1999 - regional distribution

Znane zaloge premoga 1999
(10^9 ton)

	1999	2005
Afrika	55.4	55
S. Amerika	258	271
J. Amerika	21.8	18
Azija	252.3	284
Evropa	312.7	
Oceanija	82.7	
Svet	984.5	

vir: World Energy Council,

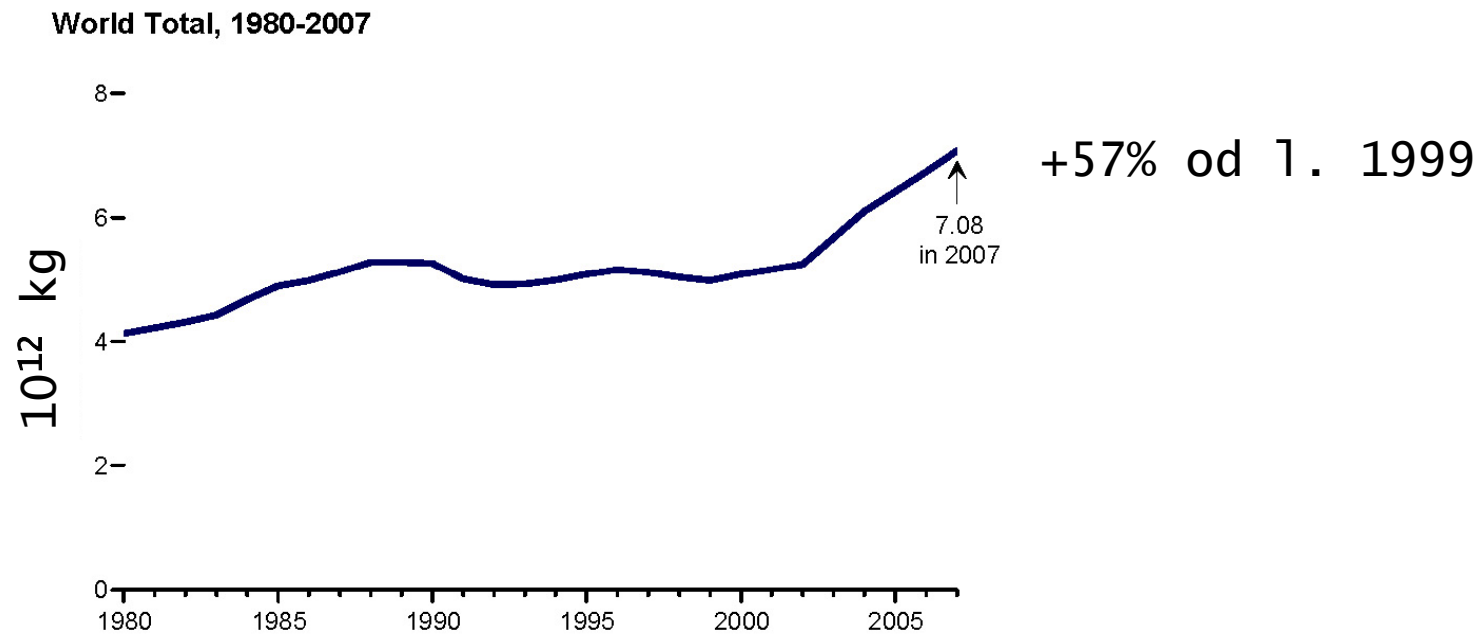
<http://www.worldenergy.org/wec-geis/publications/reports/ser/overview.asp>

če samo premog kot osnovni vir:
v l. 2003 predstavlja 24% vse porabe;
letna poraba $\rightarrow 18 \times 10^{12}$ kg, zadošča za 55 let

Fizika energijskih virov

I Energijski viri

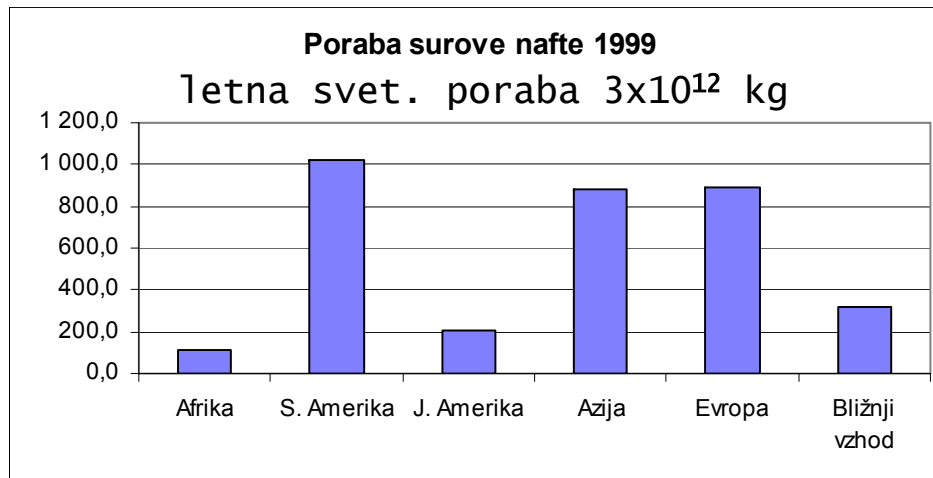
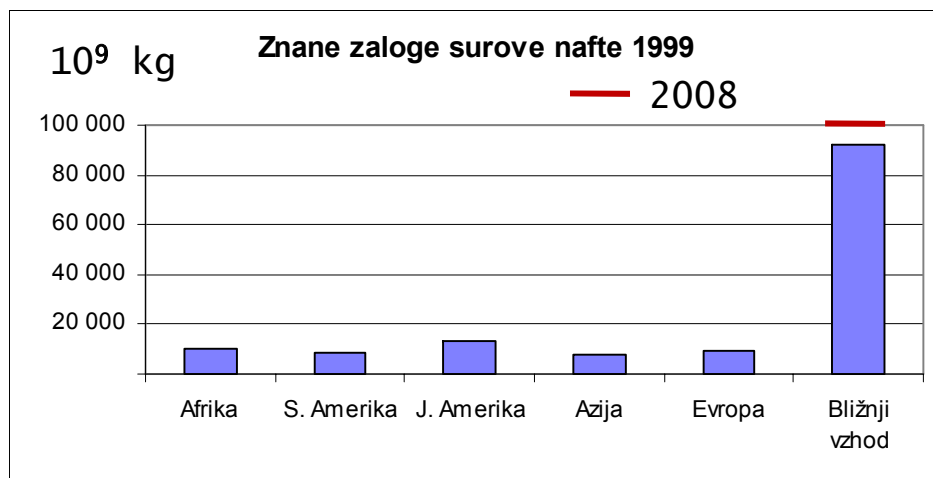
premog

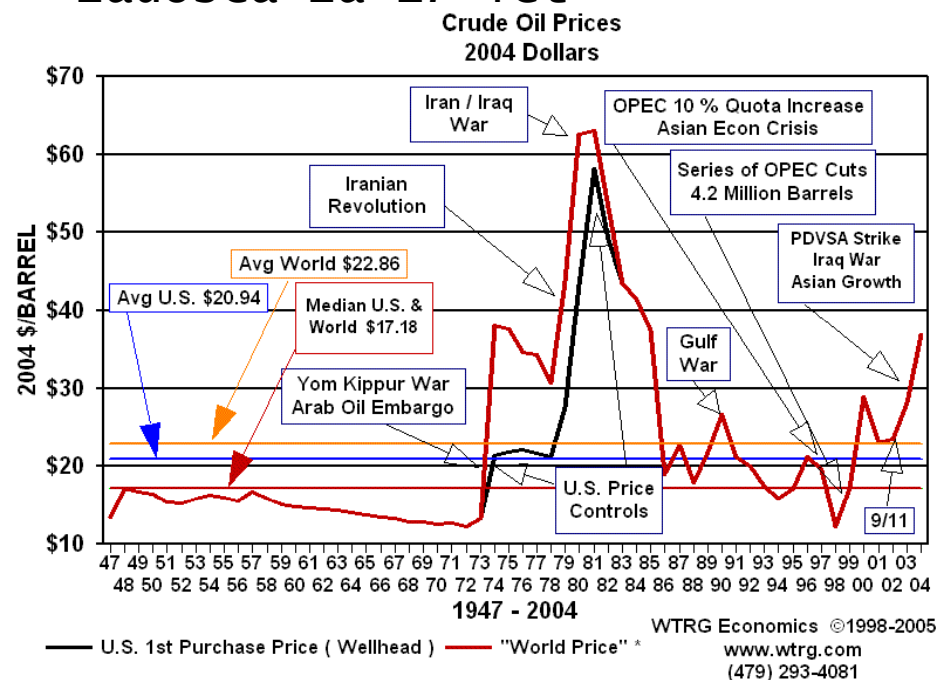
Fizika energijskih virov

I Energijski viri

nafta

samo nafta kot osnovni vir:
 v l. 2003 predstavlja 37% vse
 proizvodnje
 letna poraba → 8,1x10¹² kg
 zadošča za 17 let

vir: World Energy Council,
<http://www.worldenergy.org/wec-geis/publications/reports/ser/overview.asp>

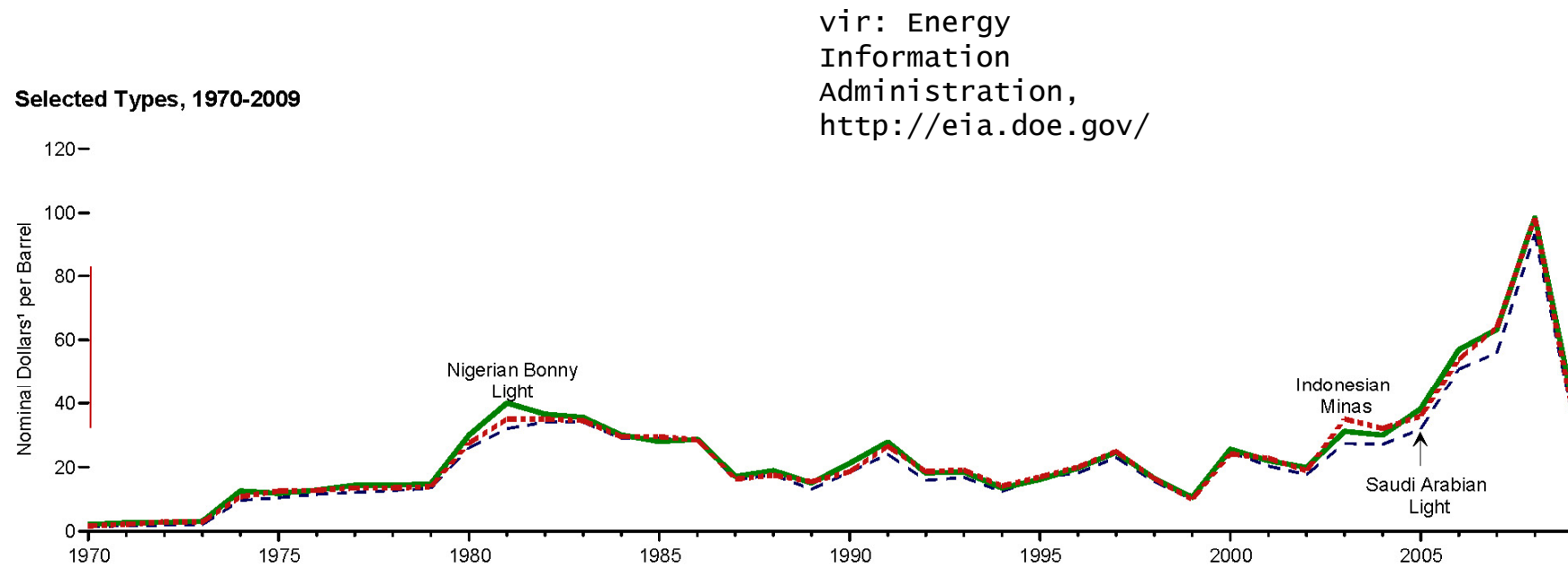

Fizika energijskih virov

I Energijski viri

nafta

cena

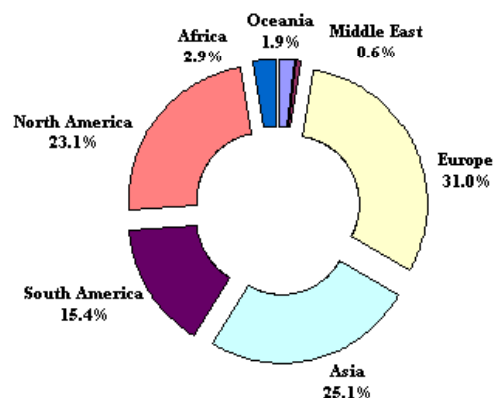

Fizika energijskih virov

I Energijski viri

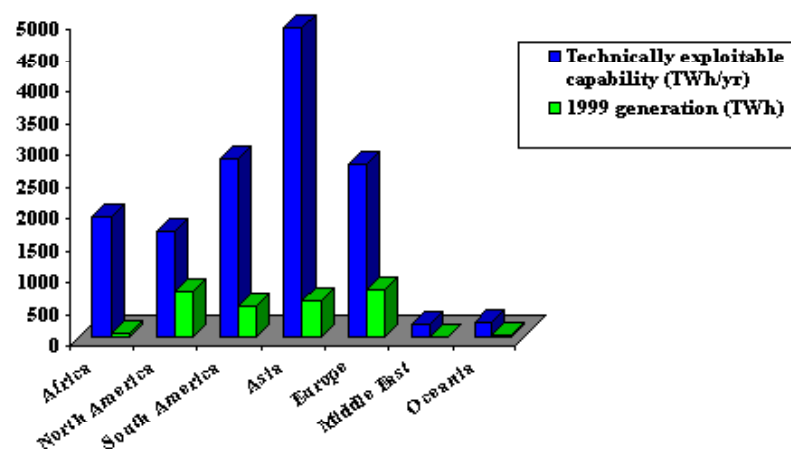
vodotoki

Figure 7.1: Installed hydropower capacity (all schemes) at end-1999 - regional distribution

izrabljena hidro energ.
v 1999; celotna moč postavljenih
generatorjev 700 GW;
dejanska proizvodnja v 1. 2003 8×10^{18} J;
preračunano na leto ~ 300 GW (povprečni
- "časovni" - izkoristek)

Figure 7.2: Hydropower - technically exploitable capability and 1999 generation (all schemes) - regional distribution

brez emisije
plinov

vir: World Energy Council,
<http://www.worldenergy.org/wec-geis/publications/reports/ser/overview.asp>

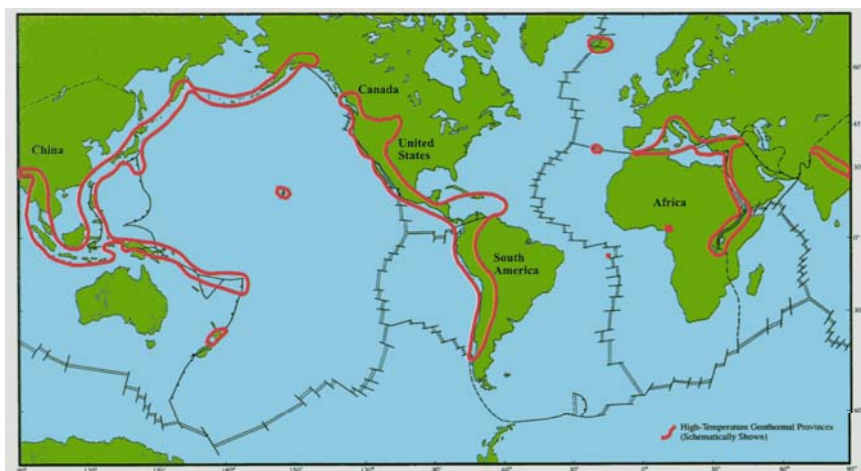
Fizika energijskih virov

I Energijski viri

geotermalna energija

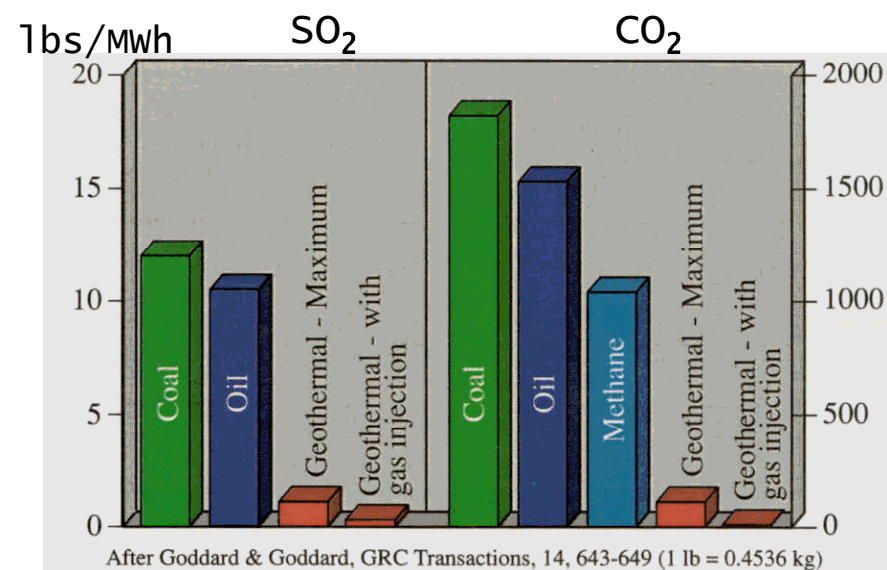
toplotna energija zemlje, ki se sprošča ob razpadih radioaktivnih izotopov v zemeljski notranjosti

večina "nahajališč" na področjih močne tektonske aktivnosti

področja z ekonomsko smiselnim izkoriščanjem podzemne vode $T > 200^\circ\text{C}$

vir: world energy council,
<http://www.worldenergy.org/wec-geis/publications/reports/ser/overview.asp>

primerjava izpusta plinov, normirana na proizvedeno energ.

1 lb = 0,45 kg

B. Golob

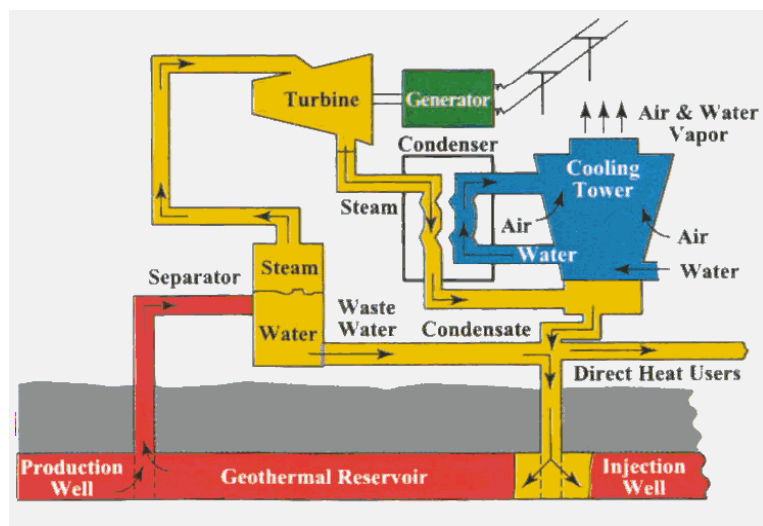
Fizika energijskih virov

I Energijski viri

geotermalna energija

načini izkoriščanja

- hidrotermalni sistemi; neposredna izraba tople vode, ki prejme toploto od kamnin
- geotermalne toplotne črpalke; neposredno izkoriščanje toplote
- HDR (hot dry rock) sistemi; drobljenje segretyh kamnin in umetni tok vode preko te-teh

shema tipične
geotermalne elektrarne,
ki izkorišča podzemno
vodo temp. $>150^{\circ}\text{C}$;
0.1 – 150 MW

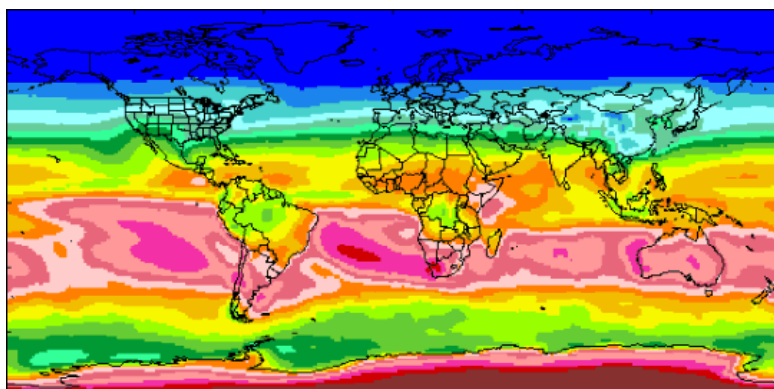
vir: World Energy Council,
[http://www.worldenergy.org/wec-geis/
publications/reports/ser/overview.asp](http://www.worldenergy.org/wec-geis/publications/reports/ser/overview.asp)

Fizika energijskih virov

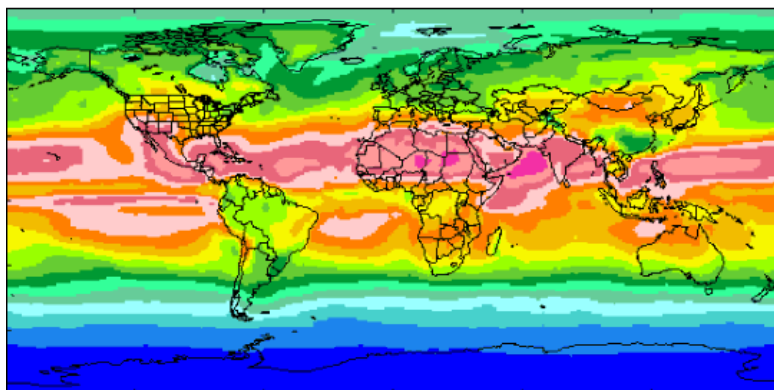
I Energijski viri

Sončna energija

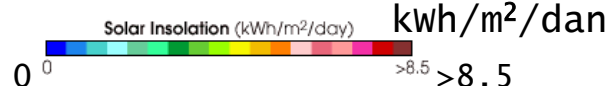
dejansko vsi energ. viri razen jedrskih, geotermalnih in plimovanja izvirajo iz energ. Sonca

January 1984-1993

April 1984-1993

povprečje
100 - 300 w/m²

Sončna energija kot vir
v ožjem smislu: neposredna
izraba sončnega sevanja

način uporabe
(pretvorbe)

- fotoelektrični:
polprevodniki,
neposredna pretvorba
svetlobe v elektriko
- fototermični;
pretvorba energ. sevanja
v toploto

vir: World Energy Council,
[http://www.worldenergy.org/wec-geis/
publications/reports/ser/overview.asp](http://www.worldenergy.org/wec-geis/publications/reports/ser/overview.asp)

Fizika energijskih virov

I Energijski viri

Sončna energija

skupna moč 1999: 0.6 GW
2009: 8 GW

vir: World Energy Council,
<http://www.worldenergy.org/wec-geis/publications/reports/ser/overview.asp>

Fizika energijskih virov

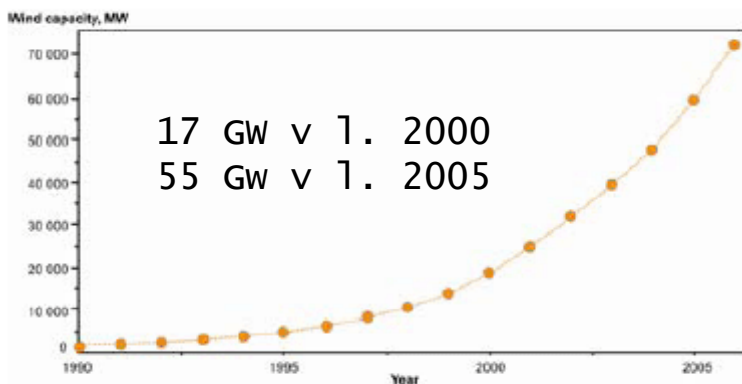
I Energijski viri

Vetrna energija

uporaba narašča

Figure 12-2 Growth of world wind capacity

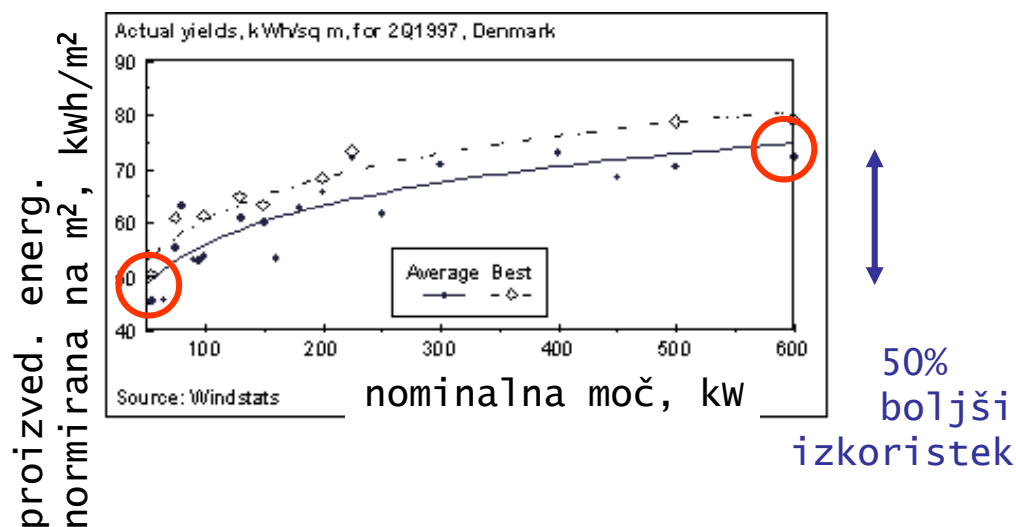
Source: Milborrow and 'Windpower Monthly'

prve turbine pred 20 leti
50-100 kw, danes do 3 MW

večje vetrnice: cenejše, več
energije

večje vetrnice: cenejše, več
energije

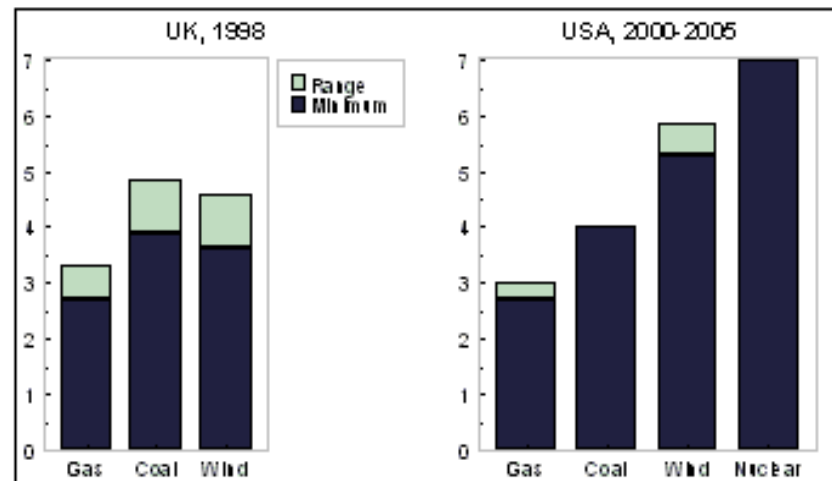
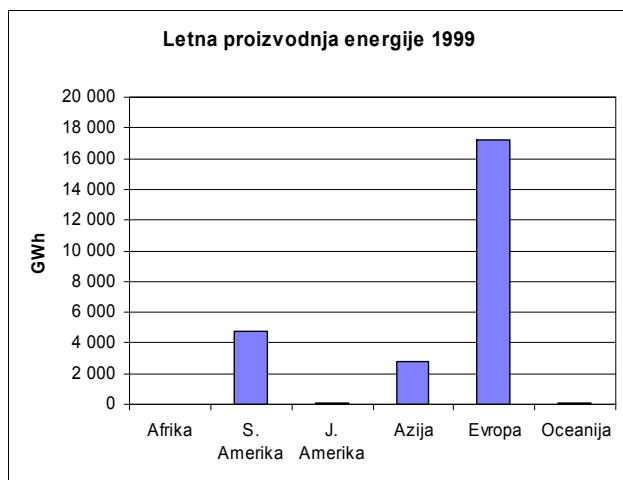
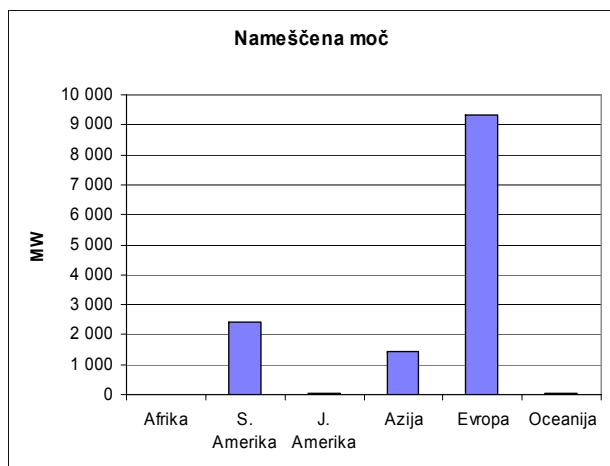
vir: world Energy Council,
[http://www.worldenergy.org/wec-geis/
publications/reports/ser/overview.asp](http://www.worldenergy.org/wec-geis/publications/reports/ser/overview.asp)

Fizika energijskih virov

I Energijski viri

Vetrna energija

primerjava cene elekt. energije
1/100 USD/kWh

$$\bar{\eta} = \frac{W_{dejanska}}{W_{nominalna}} = \frac{W_{dejanska}}{P_{nominalna} t_0}$$

$$t_0 = 3600 \cdot 24 \cdot 350 \text{ s}$$

$\bar{\eta}$ = 18% oceanija
 20% Afrika
 23% drugje

vir: World Energy Council,
<http://www.worldenergy.org/wec-geis/publications/reports/ser/overview.asp>